

Γήινη και Ουράνια Πατρότητα

/ Γνώμες

- Δημήτρης Ιωάννου, Φιλόλογος - Συγγραφέας

Ο Θεός στον χριστιανισμό παρουσιάζεται ως ο Ουράνιος Πατέρας. Είναι ο Πατέρας του Υιού. Και μάλιστα, όπως ξέρουμε από την Θεολογία, το υποστατικό ιδίωμα του Πατρός είναι ακριβώς η Πατρότητα- του Υιού το ότι γεννάται. Τέλος, του Αγίου Πνεύματος, το οποίο εκπορεύεται εκ του Πατρός, υποστατικό ιδίωμα είναι το εκπορευτόν.

Η ανθρώπινη πατρότητα, λέγει ο Μέγας Βασίλειος, είναι στην πραγματικότητα μια μεταφορά, η κυριολεκτική Πατρότητα είναι αυτή του Θεού Πατέρα. Και έχει ενδιαφέρον να δούμε ότι η πατρότητα, κατά τον γάλλο φαινομενολόγο φιλόσοφο, Jean-Luc Marion, είναι το κατεξοχήν παράδειγμα δώρου, το οποίο ξεφεύγει από την λεγόμενη «ανταλλακτική οικονομία», που έχει μελετηθεί τόσο από ανθρωπολόγους.

Δεν υπάρχει δωρητής, λέγει ο Μαριόν, στην ανθρώπινη πατρότητα, εφόσον ο πατέρας δεν έχει την «πατρότητα» ως υποστατικό του ιδίωμα -δεν υπάρχουν στους ανθρώπους υποστατικά ιδιώματα-, δεν υπάρχει αποδέκτης του δώρου,

εφόσον ο υιός δεν έχει ως υποστατικό του ιδίωμα την υιότητα, και δεν υπάρχει και δώρο- εφόσον αυτό που δωρίζει ο ανθρώπινος πατέρας στον γιο του δεν είναι παρά η ζωή του, την οποία όμως κληρονόμησε κι αυτός από τον δικό του πατέρα.

Η πατρότητα είναι το πρώτο γνώρισμα που μαθαίνουμε για τον Θεό. Ο ίδιος ο Κύριος μας δίδαξε να προσευχόμαστε το «Πάτερ ημών...». Το παιδί μπορεί να συγκρουστεί με τον γήινο πατέρα του- μπορεί να κακοπερνά, να κακοποιείται, να βασανίζεται κ.λπ. Τότε στρέφεται με όλη του την δύναμη στον Θεό-Πατέρα, και αρχίζει να εξιστορεί τα βάσανά του στον Ουράνιο Κύριο. Ο Θεός είναι Αυτός που προπαντός ακούει. Αφουγκράζεται το πλάσμα του, το οποίο μάλιστα με το άγιο βάπτισμα έχει γίνει «υιός» Του κατά χάριν. Ο Πατέρας, όπως δίδαξε ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, στρεφόμενος ενάντια στον Ακυινάτη, μπορεί να ακούει χωρίς τελειωμό τις διαμαρτυρίες του παιδιού, να το ακούει, να το ακούει, να το ακούει. Καμιά παράκληση δεν πάει ποτέ για αυτόν χαμένη. Ο Θεός μοιάζει όμως σαν να κωφεύει ατελείωτα και ατελείωτα χρόνια, χωρίς φαινομενικά να απαντά σε αυτά που λέγει το παιδί. Ο ανθρώπινος πατέρας μπορεί να έχει ως κύριο γνώρισμά του να «αναχωρεί», και να επανέρχεται κατά διαστήματα στην εστία- πατέρας είναι αυτός που θεμελιώνει τη σχέση με το παιδί του απουσιάζοντας. Όπως λέγει ο Μαριόν ο πατέρας λείπει. Λείπει, για να παράσχει τη βοήθειά του υπό την ιδιότητα του κυνηγού, του πολεμιστή, του ταξιδιώτη. Και έτσι μεγαλώνει τον γιο του, εν απουσία, επιστρέφοντας πότε-πότε.

Εν αντιθέσει με αυτά, ο Θεός-Πατέρας δεν λείπει ποτέ. Είναι πάντοτε παρών, με την ιδιότητα του παντοδύναμου, του πάνσοφου, του πανάγαθου κ.λπ. Και το βασανιζόμενο παιδί, για το οποίο μιλήσαμε, αυτό που πεινά στην Αφρική και αποθνήσκει, καταφεύγει σε Αυτόν στην προσευχή του. Γιατί όμως ο Ουράνιος Πατέρας δεν παρεμβαίνει, αλλά αφήνει το παιδί πολύ συχνά να πεθάνει; Πώς είναι δυνατόν να μην εισακούεται από τον Θεό-Πατέρα η προσευχή ενός παιδιού;

Για να καταλάβουμε ίσως καλύτερα την θεϊκή πατρότητα, θα πρέπει να στραφούμε στην μοναχική υπακοή. Εκεί υπάρχει ο θεσμός του Γέροντα, ο οποίος έχει τον λεγόμενο «υποτακτικό» του. Ο Γέροντας στην νηπτική γραμματεία λογίζεται ως ο «πατέρας» του υποτακτικού και ο υποτακτικός ως το «παιδί» του. Η σχέση αυτή είναι ιδιότυπη και παρουσιάζει πολλές φορές από την συνηθισμένη, την γνωστή μας «πατρότητα». Πρώτα από όλα ο Γέροντας, αν και πατέρας, δεν λείπει ποτέ. Είναι πάντα μαζί με τον υποτακτικό του. Ο υποτακτικός είναι υποχρεωμένος, κατά τους νηπτικούς, να ψάξει να βρει έναν έμπειρο και απλανή πνευματικό οδηγό, για να τον κάνει Γέροντά του, γιατί «τυφλός τυφλόν εάν οδηγεί, αμφότεροι εις βόθυνον πεσούνται». Όντας εν αγάπη για τον υποτακτικό του, ο Γέροντας γίνεται

ο νέος του πατέρα. Ο υποτακτικός μάλιστα οφείλει να ξεχάσει εντελώς τον παλαιό του πατέρα, την «βιολογική» του ιδιότητα. Έχουμε αφηγήσεις για μοναχούς που είχαν να μάθουν νέα για τους συγγενείς τους δεκαετίες ολόκληρες, και όταν τους παρουσιάστηκε η ευκαιρία να μάθουν, αρνήθηκαν. Αυτό λέγεται στην Κλίμακα του Αγίου Ιωάννη «ξενιτεία».

Απαρνούμενος ο υποτακτικός την γήινη πατρότητα, εισέρχεται στο έδαφος, όπως είπαμε, της «ξενιτείας». Για αυτόν ο πνευματικός πατέρας είναι πια τα πάντα- ισχύει και το αντίθετο, για τον Γέροντα τα πνευματικά του παιδιά είναι τα πάντα. Και ο υποτακτικός κάνει στον Γέροντα «υπακοή». Η υπακοή πρέπει να είναι απόλυτη- πλην των δογματικών ζητημάτων. «Βλέπεις, παιδί μου, αυτήν την καμήλα;», ρώτησε ένας παλιό Αββάς του Γεροντικού τον μαθητή του, δείχνοντας ένα σαλιγκάρι. «Την βλέπω, Γέροντα», απάντησε εκείνος. Είχε μάθει πια να «συντονίζεται» ο όλος του εαυτός με αυτόν του Γέροντα. Η υπακοή ωστόσο μπορεί να είναι και σκληρή. Διαβάζουμε στον βίο του περίφημου Αγιορείτη Καλλινίκου του Ησυχαστή, του έγκλειστου, που έμενε στα Κανονάκια, ότι ο υποτακτικός του, ευρισκόμενος στις Καρυές μια μέρα, σκέφτηκε να πάρει δώρο στον ασκητή Γέροντά του ένα πορτοκάλι Χάιφας. Όταν το πήγε στον Γέροντα, εκείνος τον ρώτησε αν είχε πάρει «ευλογία» για να κάνει κάτι τέτοιο. Και ξανάστειλε τον μαθητή του πίσω, οχτώ ώρες δρόμο, για να δώσει το πορτοκάλι σε αυτόν που το αγόρασε. Δεν τίθεται στην πραγματικότητα θέμα «σκληρότητας». Από ό,τι διαβάζουμε στα βιβλία, ο Γέροντας, μπορεί να αναθέσει κάτι τόσο σκληρό στον υποτακτικό του, αν κρυφά από τον μαθητή του προσεύχεται για αυτόν με πύρινη φλόγα και δάκρυα. Δεν αγιάζουν οι υποτακτικοί με την μέθοδο του Διοκλητιανού, είπε ο Άγιος Παΐσιος.

Η πνευματική πατρότητα, ο ρόλος του Γέροντα, αποκαλύπτει στους ανθρώπους καλύτερα την φύση της θείας πατρότητας από ό,τι η «βιολογική» πατρότητα. Ο Κύριος ακούει όλες τις φωνές των πασχόντων παιδιών και παίρνει πάνω στον Σταυρό τον πόνο τους. Για αυτό, αξίζει να δούμε στον ρόλο της πνευματικής πατρότητας τεραστία σημασία. Μας αποκαλύπτει κάτι για το τρομερό μυστήριο του Σταυρού του Κυρίου μας.

Πηγή: pemptousia.gr